

Učiteljski tovariš

Štanosko politiško glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškova ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrek. Naročnina letno 60 Din za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. št. 11.153. Telefon 3112

Redukcije doklad poročenim uradnicam

Kakor glas iz davne, prebolele dobe mi je udarilo na uho. Vsa znamenja kažejo, da gre toliko hvaljena prosvetljenost rakovo pot. Koliko truda je stalo, da si je izvojevala žena vsaj skromen del enakopravnosti. S kakšnim navdušenjem je delala še pred kakimi tridesetimi leti, da bi izvojevala priznanje sebi in svojemu delu. A zdaj, komaj so se prikazali skromni uspehi, pa nam grozi polom, komaj zgrajene stavbe.

Žena še z daleka ni bila enakopravna možu, čeprav ji je po zakonu zasigurana enakopravnost. Praksa se ji je vedno uprla. Študij je ženam dovoljen, toda kako je bilo z nastavitvijo? Ali ste že videli ženskega sodnika, državnega tožilca itd.? Ali ste že videli, da bi bila žena izvoljena za poslanca, da o ministru niti ne govorim. Vseskozi lahko vidimo, da ima žena dostop po večini le do slabo plačanih, napornih poklicev. Tam, kjer je boljši zaslužek ob lažjem delu, tja žena ne spada — tak poklic ne odgovarja njeni ženskosti! Kaj si hočemo. Mož je pač vzel logiko v zakup.

Pa še te pičle pravice, ki si jih je žena priborila z vztrajnostjo, vestnostjo pri izvrševanju svojega poklica, ji hočejo zdaj spet vzeti. Žena bodi spet samo mati, samo soproga in gospodinja, kakor še v polpretekli dobi. Vzrok — kriza, ker je toliko moških brezposelnih. Pozabljajo na malo, majčkeno malenkost, da so zdaj pač drugi časi, nego so bili nekdanj, in da se moški dandanes nič radi ne ženijo, ako žena ne more prispevati k skupnemu gospodarstvu. Izobčenje žene iz javnega službovanja bi torej pomenilo pahnuti jo v skrajno bedo in obup.

Izdana je naredba, ki zadeva prav občutno ženske pravice. Poročenim nameščencem so ukinjene, oz. zmanjšane draginjske doklade. Naj govorim tukaj predvsem o učiteljskem stanu, kajti gros nameščenih žen se nahaja baš v šolski službi.

Pri regulaciji plač ob prevedbi je bilo določeno sledeče: plača je sestavljena iz osnovne plače, položajne in draginjske doklade in stanarine. Torej tako osnovna plača, kakor položajna in draginjska doklada in stanarina tvorijo integralen del celokupne plače. Na vse to ima nameščene po zakonu zamensko pravico. Pa se je zgodilo, da je država prenesla stanarine na občine. S tem je postala stanarina v več primerih iluzorična, ker so se preobremenjene občine branile izplačila. Pa je šlo še dalje. Poročene učiteljice nimajo pravice na stanarino. Ali ne rabi familija več prostora nego tesno samsko sobico? Pa zakaj ravno ženi vzeti stanarino? Ali bi ne bilo bolj prav — ako že mora biti vzeto — da se ukine vsakemu zakonu pol? Efekt bi bil sicer isti, toda gre tu za princip. Plača poročene učiteljice je bila torej zmanjšana, kakor da je kaznovana, ker se je poročila.

Dolžnosti ji niso bile zmanjšane. Toda tega še ni bilo dosti. Tajno in odkrito so nekateri iz lastnih vrst nastopali proti poročenim nameščencem. So to tisti, ki niso bili dosti previdni pri izberi svoje zakonske polovice in imajo nepridobitne žene. Ko jih zdaj tlači gospodarska beda, zavidajo srečnejšim tovarišem, katerih žene služijo tudi pare in pomagajo vzdrževati skromno gospodinjstvo ter vzgajati deca. Torej gola zavist jim diktira njihove članke, v dnevnem in strokovni tisk.

Drugo kategorijo tvorijo one nekdanje državne nameščence, ki so ob svoji poroki ostavile službo, bodisi, da so se čutile nezmerno za njeno izvršitev, bodisi, da so bile prekomodne in so sanjale samo o idiličnem zakonskem gnezdu. Ko zdaj pritiska beda, imajo polna usta o svojem »socialnem čutu«, ki jim je diktiral odstopiti službo drugi, ko so se zatekle v možovo varstvo. Pozabijo samo malenkost, da takrat, ko so se one poročile, še ni bilo brezposelnih, torej tudi ni nihče apeliral na njih »socialni čut«.

Tretjo kategorijo tvorijo naposled one brezposelne učiteljice, ki pričakujejo namestitve samo od tega, da bi bila druga odstavljena. Torej drugi vzeti potrebni kruh, da se sama nasiti. Pri tem zlahktem podvigu se tolažijo s teorijo, da se hočejo poročiti samo z bogatašem, ki jim bo lahko nudil vse udobnosti življenja. S stališča idealne ljubezni seveda jako priporočljiva in moralna teorija. Toda ne vem, drage gospodične, če se ne boste nekega lepega dne znašle v istem položaju, kakor zdaj one, katerim odkrate danes pravico do službe, kajti življenje je neizmerno kruto in se maščuje z nepopisno doslednostjo.

Vsi ti navidezni razlogi so našli razumevanje. Zakaj pa tudi ne. Saj je bilo s tem delo tako olajšano. Nič ni treba več preudarjati od kod vzeti denar za nova nameščenja. Vzemimo poročenim nameščencem, saj činovniški kader to sam zahteva. Ergo. — Zdaj pa malo računa.

Samec živi tako rekoč kakor ptič pod nebom. Za svoje male potrebe ne rabi skoro

nobene postrežbe. To malo, kar si privošč, mu ne pade težko na žep. Na hrano hodi k poročenemu kolegu ali kamorkoli in je preskrbljen. Vse drugače se pokaže račun pri poročenih. Ker je žena v službi, ne more stati doma pri ognjišču. Mora imeti služkinjo. Ko pride deca, je stvar še nujnejša. Zdaj ji ne zadostuje katerokoli dekla, da ji zvari tisto malo jela. Mora imeti zanesljivo osebo, kateri lahko zaupa dete. Treba jo je tudi temu primerno honorirati. Na služkinjo troši tedaj poročena nameščenska vsaj polovico svoje plače, saj treba služkinjo tudi hraniti in oskrbovati. Zdaj se ji pa skrčijo njeni itak dosti pičli prejemki. Ali se ne bo vselila v tako gospodinjstvo beda? Ko že plača obeh komaj zadostuje za vzdrževanje in vzgajanje familije — zakaj jima vzeti še to malenkost. Ali res ne sme učiteljska rodbina slobodno dihati in voditi vsaj malo bolj kulturno življenje? Kakšen ugled naj ima učitelj na vasi, če živi borno življenje? Minuti ga pa mora tudi vse veselje do dela, ako mu je plačilo za vestno opravljeno delo tako pičlo odmerjeno.

In učiteljice poročene z možmi v svobodnem poklicu? Z malo izjemami so situirane še slabše nego žene državnih nameščencev. A vendar so njih možje deklarirani vsi za dovolj premožne, čeprav je baš njih zajela kriza najobčutnejše. Koliko je pač teh mož, ki životarijo in se vzdržijo za silo na površju baš z ženinim zaslužkom. In če tak mož zboli ali postane drugače nesposoben za pridobivanje, sloni vse breme na ženinih ramah, ker njen mož pač ne uživa penzije, kakor državni nameščeneec. Zakaj naj se tem ženam reducira plače, ko vendar vestno vrše svojo službeno dolžnost.

In ta večna gonja zaradi dvojnega zaslužkarstva. Mislim, da dela in služi vsak za sebe. Če dela žena, ne dobi s tem mož dvojne plače. Za ženino delo je plačana le ona, a ne njen mož. Ni to torej noben dvojni zaslužek, ampak samo plača za pošteno delo.

Zakaj pa pri kmetu ne govori nihče o dvojnem zaslužkarstvu, ko delata vendar oba? Zakaj sme delavčeva žena hoditi v tovarno na delo, da služita oba? Zakaj se sme državnim nameščencem poročiti s šiviljo, trgovko, gostilničarko itd., pa mu nihče tega ne zameri?

Določene so tudi redukcije draginjskih doklad onim državnim nameščencem, ki stanejo pri starših.

Ako službuje v kakem kraju učitelj, ki tam nima rodbinskih vezi, ga sme njegov kolega nekaznovan vzeti v svoje okrilje. Sme pri njemu stanovati in jesti. Nihče nima nič proti temu. Ako je pa ta mladi kolega slučajno iste krvi, kot njegov stanodajalec in hranitelj, je to razlog, da se mu znižajo za 50% draginjske doklade. Starši smejo svojega sina sicer denarno podpirati, in natura pa ne.

Delavčeva rodbina sme skupaj stanovati in svoje pare skupno porabiti. Obrtnik sme svoje otroke zaposliti v svojem obratu, le državnim činovnik, ki je dolga leta trošil od ust pritrpane dinarčke za sinovo izobrazbo, ga ne sme vzeti k svoji mizi. Nihče pa ne vpraša ako drž. nameščeneec podpira denarno svojega mladega slabo plačanega sina, posebno če vrši dosti izvenšolskega dela, kar povzroča — kakor vsakemu znano — znatne stroške. Za požrtvovalno izvenšolsko delo bi smeli učitelji pričakovati samo nagrad in pribojškov, ne pa okrnjenja prejemkov.

Poudarila sem dosedaj samo gospodarski vpliv teh redukcij. Oglejmo si še pravno stran.

Reducirani so dohodki poročenim učiteljicam, čeprav jim niso dolžnosti prav nič reducirane — baš nasprotno — saj skoraj povsod primanjkuje učnega osebja, ki ga morajo ostali nadomeščati.

S temi je potisnjena poročena učiteljica na neko nižjo stopnjo, je torej manj vredna. In to samo zaradi tega, ker je ženska in ker je vezala svojo življenjsko pot s potjo moža, ki je njenemu sreču blizu. Zakaj pa niso možu in ženi zmanjšane doklade v isti meri? Ali bi ne bilo to pravičnejše? Žena bodi vedno zapostavljena. Samo glede dolžnosti mora veljati za polnovredno, saj nihče ne zahteva od nje manj — prej več, kot od moža. Za enako delo enake pravice in enako plačilo!

Ako torej res ni drugega izhoda, ako res ni mogoče najti sredstev za nove nameščence, naj bi bil ta odtegljaj vsaj pravično razdeljen na celokupni uradniški kader. Ako bi vsak pojedini žrtvoval le par procentov — progresivno z večjo plačo, bi se to skoraj ne občutilo. A predvsem bi bilo pravično razdeljeno. Saj vendar ne gre, da bi morali eni žrtvovati vse, drugi pa nič.

Danes se žena ne more več zadovoljiti z drobtinicami, ki padejo z miz moških. Tudi ona zahteva svoje pravice. Minili so časi, ko je bila samo brezpravna, nedoletna sužnja moževa. Danes se zaveda i žena svojega človeškega dostojanstva in zna ceniti svojo in svojega dela vrednost. Postala je končno samostojna in odklanja vsako zapostavitve radi svojega spola. Brez žene ne bi bilo niti moža in prve korake jim je očevala žena. To naj bi imeli možje vedno pred očmi.

E. Sittig-Dolinar

Dneva mladinske glasbe

Pod pokroviteljstvom Njegovega Velikanstva kralja in okriljem sekcije JUU za dravsko banovino, priredi »Trboveljski slavček« in poleg njega 20 mladinskih pevskih zborov iz vse dravske banovine, koncert. »Trboveljski slavček« bo pel v soboto 2. junija ob 20. uri, ostali zbori pa v nedeljo dopoldne ob 11. uri v veliki dvorani hotela Union.

»Trboveljski slavček«.

Nihče ne more zanikati velikega pomena in napredka na polju mladinske glasbe ob priliki te velike prireditve. Zgodovina naše glasbene umetnosti ne beleži še nobenega takega pojava. S tem, da bo praznoval »Trboveljski slavček« stoti nastop, s tem, da bo sodelovalo na koncertu 20 mladinskih zborov, je gotovo najlepši dokaz, da naša pesem, v svoji umetniški rasti dosega vrhove, s katerih ji bo omogočen razgled in pot v svetlejšo bodočnost. Če nam je doumljivo to, potem nikakor ne smemo prezreti še drugega velevažnega dejstva, da so tvorca tega velikega dela in uspeha mladi ljudje, s čimer je dovolj močno potrjena vera, da njihova volja in njihovo delo vsebuje še mnogo neizčrpanih mladih moči, ki si bodo tekom časa s svetlim idealizmom priborili častno mesto in priznanje najelementarnejšemu in najiskrenejšemu izrazu svoje čiste slovanske duše in misli. Pe-

sem, ta najbolj zlahkna cvetka vseh narodov je imela v sebi toliko življenjske sile in moči, da je dala v najtežjih trenutkih vsem narodom in vekovom spricho svojega idealizma in ubranosti povsem drugo lice, kakor bi ga sicer imeli. To, da se je mladina tudi danes izbrala pesem za najboljšega prijatelja in vodnika v življenju, je najboljše jamstvo za zaupanje v njen optimizem tudi za bodoče.

In kdo je prav za prav pionir, ki se je lotil s pesmijo in njeno umetnostjo ozdravitve današnjega življenja, ali bolje, novega gledanja in dojemanja življenjskih vrednot, ki naj uredi to razbito in razkosano življenje tega stoletja? Učitelj s svojimi otroki. Kdor je zajemal iz večne narodove duše, sprejemal, prekrasil in poživljeno dajal od sebe, ta je bogat in njegov zaklad ne bo nikoli izčrpan. Tovariš Suligoj je bil eden prvih, ki je najbolj in najgloblje razumel otroško narodno dušo. S pomočjo sekcije JUU v Ljubljani in učiteljskega pevskega zbora, ki je s svojim delom pričel sistematično izvajati program, so se dosegli veliki uspehi in največji, bo gotovo nastop 2. in 3. junija. Ta nastop, ki naj bo v pozdrav in ponos vsemu učitelstvu, pa naj bo obenem tudi vzpodbuda k nadaljnjemu gojenju naše pesmi v mladinskih pevskih zborih.

Izobrazba našega obrtnega naraščaja

Napredek naroda in države zahteva harmoničen razvoj vseh slojev prebivalstva. Vsakemu gre pri tem določeno mesto. Interes narodnega gospodarstva zahteva tudi za obrt prostega razmaha. Ne samo zato, da se ohrani tradicionalni obraz naših mest in podeželskih trgov, temveč, ker je ravno našemu obrtništvu poverjena v naši bodočnosti važna naloga, da se iz njega organično in od spodaj navzgor razvija naša industrija. Naša, ker to kar na ime industrije pri nas sedaj obstaja, po največjem delu ni naše, ampak tuje, služi tujim interesom ter upreza v te tako našo delovno silo, kakor naš kapital.

Za vršitev tako važne naloge pa moramo imeti sposobno obrtništvu.

Enotno izhodišče za harmoničen razvoj našega obrtništvu je podano v zakonu o obrtlih od 15. nov. 1931. Unifikacija obrtništvu je dobila z njim smotreno podlago. Na tej se bo edinstveno šele izoblikoval naš obrtni stan. Je toraj zadeva bodočnosti.

V bodočnosti pa ne bodo imeli več besede nositelji sedanosti. Bodočnost gre mladini, ona bo svoje razmere uredila po svoje. Ako želimo bodočnosti obrtnega stanu propeha moramo v sedanosti posvetiti vso pažnjo vprašanju mladine.

Vprašanje obrtnega naraščaja obravnava ob. z. v II. poglavju, ki govori v 1. oddelku o praktičnem strokovnem usposobljenju mladine pri mojstru, v 2. oddelku pa o teoretičnem strokovni izobrazbi vajencev v strokovno nadaljevalnih šolah.

Za izučitev obrti in pridobitev obrtnih pravic je prvo in drugo potrebno in obvezno. To je gotovo velika pozitivna vrednota, ki jo je prinesel zakon.

Nas tu zanima teoretična stran obrtne izobrazbe, vprašanje strokovne nadaljevalne šole. Njeni cilji, njena oblika in njen ustroj.

Zakon jo imenuje strokovno-nadaljevalno šolo. Je nadaljevalna šola, ker sega za vajence obvezna doba njenega obiskovanja tudi preko obveznosti po zakonu o narodnih šolah. Je pa strokovna šola, ker služi specialno napreduku ali splošnega obrtnega staleža, ali posameznim določenim panogam njegovim. Kot strokovna šola je prva, ki nastopi v življenju vajenca po zadostitvi njegovim obveznostim po zakonu v narodnih šolah (§§ 8., 10.). Je toraj elementarna strokovna šola v pogledu pridobitve onega osnovnega tehnič-

nega znanja, ki je potrebno, ako hočemo dati bodočemu vestnemu in po uspehih stremječemu obrtniku sposobnost, da si potom lastne nadaljnje izobrazbe pridobi strokovno znanje, ki bo segalo preko povprečja sodobne obrtniške spretnosti in ga usposobilo, da postane nosilec napredka in razvoja svojega stanu.

Ta šola toraj nima namena nuditi učencu normalno izobrazbo. Osnove za to mora prinesiti posameznik že seboj, četudi v različni meri. In popolnjevati jo bo moral sam, potom lastne pridnosti, ali s pomočjo izobraževalnih ustanov.

Zakon sam o ciljih in značaju teh strokovnih nadaljevalnih šol ne govori. To je prepustil pravilniku, ki smo ga čakali skoro tri leta. Osnutek tozadevne uredbe je sedaj gotov in so strokovni krogi dobili priliko, da se o njem izrazijo. O ciljih šole tudi ta uredba ne pove veliko. V § 1. pravi samo: »Učilju usavršavanja zanatskih (odnosno fabričkih) in trgovačkih učenička (segrta) i pomočnika stvaraju se opštinske stručno-produžne škole u mestima gde ima... itd.«

To ni veliko. Pač pa spoznamo iz navedenega »Nastavnega plana« (§ 16.), da namestitev nekako mešanico splošno-izobraževalne nadaljevalnice z nekaj strokovnega učnja. V izmeri odmerjenega učnega časa (8 ur tedensko) pa oboje ne gre. Bo tratenje sil in časa.

Resnica pa je, da je strokoven pouk brez gotovega pridobljenega predznanja ako ne nemogoč, vsaj zelo otežkočen. Toda skrb za to bi morala biti poverjena času pred vstopom v učno razmerje za izučitev rokodelstva. V tem pogledu je zakon gotovo pretoleranten.

Razmeroma mnogo več pa grešijo v tem pogledu zastavniki obrtnega stanu sami. Oni so najbolj zainteresirani na tem, da ustvarijo možnosti za napredek obrtništvu. To bodo dosegli, ako bodo pri sprejemu novih vajencev previdnejši. Tudi tam, kjer je to brez vsega mogoče, se mojstri ne poslužujejo vajeniškega materiala, ki bi popolnoma ustrežal in ki ga je na razpolago.

Maribor n. pr. je mesto s staro obrtno tradicijo. Ima poleg desetih narodnih šol štiri meščanske šole in dve srednji šoli. Ako pa vzamem statistične podatke po zadnjem šolskem letu, ki ni poznalo utesnitve obrtne-